

KẾT QUẢ PHỤC VỤ PHÒNG CHỐNG THIÊN TAI NĂM 1998

KS. Nguyễn Văn Long
Văn phòng Tổng cục KTTV

Như chúng ta đã biết, năm 1998 do ảnh hưởng mạnh mẽ của hiện tượng En Nino, mùa khô cạn 1997-1998 ở hầu khắp cả nước thiếu hụt lượng mưa và lượng dòng chảy, nắng nóng gay gắt và kéo dài đã dẫn đến tình trạng khô hạn nặng, ảnh hưởng trầm trọng tới sản xuất nông nghiệp (SXNN) và đời sống sinh hoạt ở nhiều nơi. Hiện tượng lốc, dông mạnh và mưa đá xảy ra khá nhiều và mạnh mẽ. Những tháng đầu mùa mưa lũ ở vùng núi Bắc Bộ có nhiều nơi xảy ra lũ quét, có nơi xảy ra lũ bùn đá, thậm chí ở khu vực Nam Bộ cũng có lũ quét.

Tháng 9, hiện tượng La Nina bắt đầu hoạt động, chỉ trong thời gian ngắn từ nửa cuối tháng 11 đến nửa đầu tháng 12 khu vực Nam Trung Bộ và Tây Nguyên chịu ảnh hưởng trực tiếp bốn cơn bão số 4, 5, 6, 8 và chịu ảnh hưởng gián tiếp của cơn bão số 7. Bão ảnh hưởng kết hợp với không khí lạnh (KKL) tràn về đã gây ra các đợt mưa to, gió lớn trên diện rộng, lũ lớn xảy ra dồn dập đều đạt từ báo động 2-3 và trên báo động 3; một số sông ở Nam Trung Bộ đã xuất hiện lũ lịch sử.

Kết quả phục vụ của Ngành trong phòng chống thiên tai (PCTT) năm 1998 đã gặt hái được nhiều thành quả, được Ban chỉ đạo phòng chống lụt bão Trung ương (BCĐPCLB TU) và Ban chỉ huy phòng chống lụt bão các địa phương ghi nhận. Nhờ thông tin liên lạc giữa Trung tâm quốc gia dự báo (TTQGDB) - Đài KTTV khu vực - Trạm Dự báo và Phục vụ KTTV tỉnh luôn duy trì, việc thông báo và trao đổi tình hình diễn biến về bão lũ thuận lợi, giúp cho Đài, Trạm hoàn thành tốt nhiệm vụ dự báo và phục vụ PCLB ở địa phương, làm giảm thiệt hại do thiên tai gây ra đến mức thấp nhất. Tuy nhiên, sức mạnh thiên tai là bất khả kháng, năm 1998 thiên tai đã cướp đi 292 sinh mạng và làm 325 người bị thương, gây tổn thất tài sản của Nhà nước và nhân dân ước tính tới 9.930 tỉ đồng.

1. Dự báo và phục vụ PCLB năm 1998 có hiệu quả

Từ cuối tháng 9 đến nửa đầu tháng 12, áp thấp nhiệt đới (ATNĐ), bão, dải hội tụ nhiệt đới, KKL hoạt động liên tục đã tạo ra các đợt mưa to trên diện rộng như: đợt 12-14/9, 26-30/9, 2-5/10, 19-23/10/, 12-14/11, 18-22/11, 24-26/11, và 10-15/12. Sau đây nêu kết quả dự báo và phục vụ một số đợt mưa, bão, lũ điển hình ở Trung Trung Bộ (TTB) và Nam Trung Bộ (NTB).

1.1. Đợt mưa lũ từ ngày 26-30/9

Do hoạt động của dải hội tụ nhiệt đới (DHTNĐ) có trục vắt qua Nam Trung Bộ (NTB) kết hợp với đới gió đông phát triển từ tầng thấp lên đến 5.000m đã gây ra đợt mưa lũ từ ngày 26-30/9. Từ Quảng Bình - Quảng Nam có lượng mưa phổ biến 200-400mm, đặc biệt tại Gia Vông (Quảng Trị) có lượng mưa đạt 507mm và Lệ Thủy (Quảng Bình) 472mm; trên sông Kiến Giang có lũ từ báo động 2-3, sông Bến Hải trên báo động 3.

Thông tin liên lạc giữa TTQGDB - Đài - Trạm đảm bảo tốt, giúp cho việc theo dõi diễn biến thời tiết, cảnh báo, dự báo được chính xác và kịp thời. Đài KTTV khu vực TTB và Trạm Dự báo và Phục vụ KTTV tỉnh (Trạm tỉnh) Quảng Trị đã cảnh

báo và dự báo trước 24h giúp cho BCH PCLB các tỉnh chỉ đạo tốt phòng chống lũ lụt.

1.2. Đợt mưa lũ từ ngày 19-23/10

Do ảnh hưởng kết hợp của KKL tràn về với hoạt động của DHTNĐ có trục qua NTB nên hầu hết các tỉnh miền Trung có mưa to và các sông đều có lũ, đạt mức báo động từ 2-3, nhiều sông trên báo động 3 (Quảng Ngãi trên báo động 3 từ 0,19-0,83m, từ Phú Yên đến Ninh Thuận ở mức xấp xỉ hoặc trên báo động 3 từ 1-2,65m) gây ngập lụt nghiêm trọng ở hạ lưu các sông (thị xã Tuy Hoà, huyện Diên Khánh, t/p Nha Trang, thị xã Phan Rang).

Đài KTTV khu vực NTB và các Trạm tỉnh trong khu vực thực hiện rất nghiêm túc Quy chế báo bão, lũ của Thủ tướng Chính phủ; tất cả các tin cảnh báo thời tiết nguy hiểm, thông báo lũ khẩn cấp (2 bản tin/ngày) đều sát thực tế, giúp UBND các tỉnh và các Ban ngành có kế hoạch chỉ đạo tốt công tác phòng chống và khắc phục hậu quả lũ lụt. Sau đợt mưa lũ, Đài đã tổ chức họp rút kinh nghiệm, đánh giá công tác dự báo, tổng hợp số liệu và lập báo cáo gửi về Tổng cục và BCH PCLB các tỉnh.

1.3. Nửa đầu tháng 11 đến nửa đầu tháng 12 Nam Trung Bộ bị ảnh hưởng bão, lũ dồn dập [2], [3], [4]

- Con bão số 4 (CHIP): sáng 14-XI đổ bộ vào Ninh Thuận - Bình Thuận.

Chiều 11-XI Đài KTTV khu vực NTB đã cảnh báo gió mạnh ở ngoài khơi cho BCH PCLB các tỉnh trong khu vực để thông báo cho các tàu thuyền không ra khơi và tìm nơi trú ẩn an toàn. Trong quá trình bão di chuyển, Đài và các Trạm tỉnh thường xuyên cung cấp các bản tin cảnh báo bão, lũ sát thực tế giúp BCH PCLB các tỉnh và các Ban ngành có kế hoạch chỉ đạo công tác PCLB địa phương.

TTQGDB phát tin bão khẩn cấp trước 48 giờ cho các địa phương chịu ảnh hưởng trực tiếp của bão, sát tình hình thực tế về gió mạnh, mưa lớn, thời gian và phạm vi ảnh hưởng.

- Con bão số 5 (DAWN): sáng 20-XI đổ bộ vào Phú Yên - Khánh Hoà.

Sáng 18-XI sau khi nhận được tin ATNĐ, Đài KTTV khu vực NTB đã nhanh chóng báo cáo BCH PCLB các tỉnh và đề nghị không cho tàu thuyền ra khơi. Tối 18-XI khi ATNĐ còn cách bờ biển Phú Yên - Khánh Hoà khoảng 470km và có hướng di chuyển vào đất liền, Đài đã triển khai nhận định tình hình một cách cụ thể về gió mạnh - mưa - lũ trong khu vực. Sáng 19-XI, ATNĐ mạnh lên thành bão, Đài đã phát tin bão khẩn cấp (lúc 11h30) "cảnh báo gió mạnh cấp 8- 9 giật trên cấp 9, có mưa to đến rất to, khả năng xảy ra lũ lớn trên các sông ở NTB". Trong quá trình theo dõi bão số 5, Đài và các Trạm tỉnh thông tin liên tục cho BCH PCLB các tỉnh về tình hình thời tiết, thủy văn, đồng thời phát các bản tin đó lên các phương tiện thông tin đại chúng và các báo phát hành ở địa phương.

TTQGDB phát tin bão khẩn cấp trước khoảng hơn 30giờ, dự báo sát với thực tế về thời gian đổ bộ, phạm vi cường độ gió mạnh và khu vực mưa lớn.

- Con bão số 6 (ELVIS): sáng 26-XI đổ bộ vào tỉnh Bình Định.

Sáng 24-XI, sau khi nhận được tin ATNĐ từ TTQGDB, Đài KTTV khu vực NTB đã thông báo kịp thời cho BCH PCLB các tỉnh trong khu vực để thông báo tàu thuyền không ra khơi và tìm nơi trú ẩn an toàn. Tối 24/11 khi ATNĐ mạnh lên

thành bão số 6 có xu thế hướng vào bờ biển các tỉnh trong khu vực, Đài đã nhận định tình hình mưa lũ cho từng vùng, chỉ đạo các Trạm tỉnh theo dõi và ra các bản tin cảnh báo bão, lũ. Đài đã thông tin liên tục (ATNĐ 4 bản tin, bão khẩn cấp 13 bản tin, lũ khẩn cấp 3 bản tin) cho BCH PCLB và UBND các tỉnh, đồng thời thông báo tình hình thời tiết, thủy văn trên các phương tiện thông tin đại chúng.

TTQGDB phát tin bão khẩn cấp trước 36giờ, sát với thực tế về thời gian đổ bộ, thời gian ảnh hưởng trực tiếp, cường độ gió mạnh và khu vực mưa lớn.

- Con bão số 7: trưa 11-XII, ATNĐ di chuyển tới vùng biển phía nam Cà Mau - Kiên Giang.

Tối 08-XII Đài KTTV khu vực Nam Bộ đã phát tin ATNĐ; sáng 10-XII đã phát tin bão khẩn cấp; ngoài ra còn phát các bản tin từng giờ cho một số Công ty dầu khí nước ngoài, Phân Ban chỉ đạo PCLB Miền Nam và một số tỉnh có nhiều khả năng chịu ảnh hưởng của bão. Tổng số Đài đã phát: 6 bản tin ATNĐ, 9 bản tin bão khẩn cấp và 4 bản tin ATNĐ gần bờ.

TTQGDB phát tin bão khẩn cấp trước 24giờ, sát thực tế về gió mạnh, mưa to, thời gian và khu vực ảnh hưởng trực tiếp.

- Con bão số 8 (FAITH): sáng 14-XII đổ bộ vào Phú Yên - Khánh Hoà.

TTQGDB phát tin bão khẩn cấp trước 48giờ, sát với thực tế xảy ra về thời gian, phạm vi ảnh hưởng, gió mạnh và mưa lớn.

Ban Chỉ đạo PCLB TƯ đã nhận xét: Tổng cục KTTV và các Bộ (Thủy sản, Quốc phòng, Giao thông vận tải, Nông nghiệp và Phát triển nông thôn và UBQG cứu hộ, cứu nạn trên không, trên biển) đã phối hợp chặt chẽ, thông báo kịp thời các diễn biến của bão để chỉ đạo các đơn vị cơ sở địa phương triển khai có hiệu quả tốt đối với sơ tán tàu thuyền, sơ tán dân vùng ven biển, cứu vớt tàu thuyền ...

Theo đánh giá của Ban Chỉ đạo PCLB Trung ương các đợt mưa bão, lũ trên Tổng cục KTTV đã dự báo, nhận định đúng và thông tin kịp thời giúp cho sự chỉ đạo phòng tránh có hiệu quả, cứu vớt tàu thuyền bị nạn, đảm bảo an toàn giao thông và các hồ chứa. Theo báo cáo của Ban Chỉ đạo PCLB Trung ương, riêng cơn bão số 7 nhờ dự báo và nhận định đúng, thông tin kịp thời giúp cho việc chỉ đạo phòng tránh có hiệu quả lớn:

- Tỉnh Cà Mau: đã gọi được 1.122 tàu thuyền vào nơi trú ẩn an toàn; di dời được 1.085 người ở vùng ven biển vào đất liền, cứu vớt được 35 người.

- Tỉnh Bạc Liêu: đưa được 11.850 người ở vùng cửa sông ven biển vào nơi an toàn.

- Tỉnh Bến Tre: dời được 500 hộ dân ở bãi biển vào đất liền và liên lạc được 300 tàu đánh cá vào nơi trú ẩn an toàn.

- Tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu: gọi được 4.926 chiếc tàu đánh cá vào nơi trú ẩn an toàn.

- Tỉnh Bình Thuận: gọi được 303 tàu thuyền vào bờ.

Tuy cảnh báo sớm và nhận định chính xác khả năng diễn biến bão, lũ song chỉ góp phần giảm nhẹ thiệt hại do chúng gây ra. Về thiệt hại, theo báo cáo chưa đầy đủ của Ban chỉ huy PCLB các tỉnh [4]:

- Tỉnh Bình Định: 62 người chết và 10 người bị thương, thiệt hại về tài sản ước tính 158 tỷ đồng,

- Tỉnh Phú Yên: 37 người chết, thiệt hại về tài sản ước tính 120 triệu đồng,

- Tỉnh Khánh Hoà: 47 người chết, thiệt hại về tài sản ước tính 145 tỷ đồng,
- Tỉnh Ninh Thuận: 30 người chết và 3 người bị thương, thiệt hại về tài sản ước tính 133,33 tỷ đồng,
- Tỉnh Bình Thuận: 14 người chết, thiệt hại về tài sản ước tính 120,887 tỷ đồng,
- Tỉnh Cà Mau: 16 mất tích, chìm 8 tàu thuyền và hư hỏng 3 tàu, thiệt hại ước tính 51 tỷ đồng.

2. Phục vụ phòng chống hiện tượng lốc, dông mạnh và mưa đá, lũ quét mới mang tính chất cảnh báo

Hiện tượng lốc, dông mạnh kèm theo mưa đá là những nhiễu động khí quyển có quy mô nhỏ và phạm vi hẹp, xảy ra trong thời gian rất ngắn; lũ quét là loại lũ xảy ra bất ngờ, lên xuống nhanh, tốc độ rất mạnh, cuốn trôi nhiều bùn đá và có sức tàn phá lớn, thường xảy ra ở các lưu vực sông suối nhỏ ở miền núi. Với phương tiện và trình độ dự báo như hiện nay chúng ta chưa thể dự báo được. Vì vậy, vào các tháng chuyển tiếp từ mùa khô sang mùa mưa và trong mùa mưa, các địa phương thường xảy các hiện tượng thời tiết nguy hiểm nói trên đã dựa vào nhận định xu thế thời tiết của TTQGDB và các đặc trưng số liệu thời tiết, khí hậu tại địa phương để cảnh báo các hiện tượng thời tiết nguy hiểm này trên tuần báo và thông báo KTTV hoặc trên bản tin dự báo thời tiết hàng ngày. Mặt khác, các Đài KTTV khu vực đã tăng cường tuyên truyền phổ biến kiến thức KTTV trên các phương tiện thông tin đại chúng để nâng cao hiểu biết của cộng đồng trong việc chủ động phòng chống là chủ yếu.

Năm 1998, lốc, dông mạnh và mưa đá xảy ra ở nhiều nơi. Tất cả có 39 trận, được phân bố như sau: khu vực Việt Bắc 16 trận, Nam Bộ 7 trận (chủ yếu là dông sét), Bắc Trung Bộ 5 trận, Tây Bắc 3 trận, còn lại từ 1-2 trận. Các hiện tượng này tập trung chủ yếu từ cuối tháng 3 đến hết tháng 5, song năm nay ngày 25/8 ở huyện Cái Bè (Tiền Giang) đã xuất hiện lốc với phạm vi hoạt động khá rộng (500 m X 3 đến 5 km) hoặc ngày 9/9 một cơn lốc mạnh đã xuất hiện ở huyện Kỳ Anh (Hà Tĩnh) với phạm vi hoạt động khá dài (20 đến 30 m X 15 km) và dữ dội [1]. Những thiên tai loại này cũng gây tổn thất khá nghiêm trọng: làm thiệt mạng 53 người và 315 người bị thương, 716 nhà đổ và 6.022 nhà tốc mái, 275 phòng học, trạm xá bị đổ và hư hỏng nặng, tổng thiệt hại ước tính khoảng 82,7 tỷ đồng.

Năm 1998, lũ quét chỉ xảy ra ở vùng núi Tây Bắc 3 trận: huyện Phong Thổ và Mường Lay (Lai Châu); Việt Bắc 2 trận : huyện Than Uyên, Lào Cai và Mù Cang Chải (Yên Bái) và khu vực Nam Bộ 2 trận: đảo Lại Sơn, huyện Kiên Hải (Kiên Giang) và ở An Lộc, huyện Long Khánh (Đồng Nai). Lũ quét đã cướp đi 5 sinh mạng; và 1 người bị thương, cuốn trôi 23 nhà và 3 cầu, vùi lấp trên 200 ha ruộng và 200 hộ dân phải di chuyển. Thiệt hại ước tính trên 10 tỷ đồng.

3. Phục vụ chống hạn

Tình trạng khô hạn trầm trọng ở hầu khắp cả nước là nghiêm trọng[1]. Khô hạn trong vụ đông xuân 1997-1998 và hè thu 1998 đã gây tổn thất nặng nề cho sản xuất nông, lâm, thủy sản ... với tổng thiệt hại ước tính trên 9.000 tỷ đồng, đứng đầu bảng về thiệt hại trong năm 1998.

Thực hiện Chỉ thị của Thủ tướng Chính phủ số 03/1998/CT-TTg, ngày 16-01-1998 về một số biện pháp cấp bách phòng, chống hạn, bảo vệ sản xuất vụ đông xuân 1998, Tổng cục KTTV đã chỉ đạo các Đài KTTV khu vực thực hiện những

nhiệm vụ cấp bách: theo dõi chặt chẽ sự diễn biến thời tiết, thủy văn trong khu vực, thông báo định kỳ về nhiệt độ, mưa và hạn cho TTQGDB và các địa phương; tăng cường dự báo, cảnh báo KTTV phục vụ phòng chống hạn. Các thông tin này được TTQGDB, các Đài KTTV khu vực và các Trạm Dự báo và Phục vụ tỉnh cung cấp đều đặn (từ tháng 3 đến 5) cho Văn phòng TƯ, Văn phòng Thủ tướng, các tỉnh, thành phố và các sở ban ngành có liên quan hoặc được phát trên các phương tiện thông tin đại chúng. Nhiều Đài đã tham gia báo cáo tình hình diễn biến KTTV tại các Hội nghị sản xuất vụ đông xuân 1997 - 1998 và hè thu 1998, hoặc nói chuyện về biến đổi thời tiết, khí hậu do hiện tượng En Nino, được các địa phương đánh giá cao về tinh thần và kết quả phục vụ; nhiều đơn vị trong toàn Ngành đã viết nhiều bài về các hiện tượng nói trên và được đăng tải trên các báo TƯ và địa phương.

4. Kết luận

- Mùa mưa bão, lũ năm 1998 Tổng cục KTTV đã dự báo và phục vụ tốt cho công tác chỉ đạo PCLB, thực hiện nghiêm chỉnh Quy chế báo bão, lũ của Thủ tướng Chính phủ. Những đợt mưa - bão - lũ trong năm được cảnh báo sớm, nhận định đúng, thông tin kịp thời, chính xác cho các cơ quan chỉ đạo PCLB từ Trung ương đến địa phương, các tỉnh ven biển Nam Bộ và Trung Bộ đã tích cực triển khai công tác phòng chống bão, lũ, đặc biệt đã triển khai các biện pháp an toàn cho người và tàu thuyền. Song bão, lũ là bất khả kháng, chúng đã cướp đi 206 sinh mạng, làm 13 người bị thương và đứng thứ hai về thiệt hại tài sản khoảng 785 tỉ đồng.

- Năm 1998, thiên tai về KTTV xảy ra nhiều, mang lại những tổn thất lớn về người (292 người chết và 325 người bị thương) và tài sản (khoảng 9.930 tỉ đồng), trong đó tình trạng khô hạn trong mùa khô cận 1997-1998 là khắc nghiệt nhất, gây thiệt hại cho sản xuất nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản ... tới 9.000 tỉ đồng, mặc dù chúng ta cảnh báo sớm và chính xác. Do vậy, các địa phương trong toàn quốc sớm có kế hoạch triển khai việc quản lý và phát triển bền vững tài nguyên nước, sử dụng tài nguyên nước một cách khoa học và hợp lý nhất để tránh nguy cơ khan hiếm và cạn kiệt nguồn nước.

- Khả năng dự báo sớm, bất thường về thời tiết và thủy văn còn rất hạn chế, do tính phức tạp của hiện tượng và do khả năng chưa đáp ứng được của trình độ khoa học hiện nay. Vì vậy, những biện pháp hữu hiệu nhất là phòng tránh, giảm nhẹ thiên tai tới mức tối đa những thiệt hại do bão, lũ, lốc, dông mạnh ... gây ra cần được thường xuyên coi trọng, nhằm bảo vệ tính mạng, tài sản và môi trường sinh thái.

Tài liệu tham khảo

1. Tổng kết tình hình KTTV năm 1998 của Đài KTTV khu vực BTB và NTB.
2. Dương Liên Châu. Hoạt động của bão và ATNĐ năm 1998.- Tập san KTTV số 5(461) năm 1999.
3. Báo cáo tình hình cơn bão số 4, 5, 6, 7, 8 của Đài KTTV khu vực TTB, NTB, NB.
4. Báo cáo của Ban chỉ đạo PCLB Trung ương về cơn bão số 7 và 8.